

[סגור חלון](#)

מהן השלכות פסק הדין של העליון בעניין גד זאבי?

ביהמ"ש העליון קבע אתמול כי הבנקים ישיבו לזאבי 286 מיליון שקל בגין ריבית פיגורים שגבו ממנו ■ עו"ד נדיה דוידזון: "הלכת העליון מהפכנית בתחום החוזים ומאפשרת שינוי של גובה הפיצוי המוסכם בחוזה"
אלה לוי-וינריב 13/10/15

בית המשפט העליון קבע אתמול (ב') סופית כי הבנקים ישיבו לגד זאבי 286 מיליון שקל בגין ריבית פיגורים שגבו ממנו, ודחה את בקשת הבנקים לדין נוסף בסוגייה.

זאבי יכול להיות מרצה ביום שאחרי החלטת העליון. הוא יצא כשידו על העליונה. ואולם, החלטת בית המשפט העליון שלא לקיים דיון נוסף בהלכות שנקבעו על-ידי השופט יורם דנציגר, פתחה - כך נראה - פתח לסאגה חדשה לחלוטין בזירה המשפטית-בנקאית-חוזית.

מומחי בנקאות ומשפט תוהים מה יהיו השלכות הרחב של פסק הדין על עולם הבנקאות, יחסי הבנקים והחברות הגדולות ואולי אפילו היחסים המסחריים-חוזיים בעולם העסקי בכללותו. הדיון סובב סביב השאלה אם נקבעה הלכה חדשה ודרמטית הקובעת חד-משמעית כי לא ניתן היה לגבות ריבית פיגורים מרגע שהתבטל לחלוטין הסיכון לאי-החזר החוב במלואו.

עו"ד נדיה דוידזון, שותפה במשרד יהודה רה ושות', המתמחה במשפט מסחרי ובמימון פרויקטים, משיבה לשאלה זאת בחיוב, ומגדירה את ההלכה שיצאה מפרשת גד זאבי כ"מהפכנית", לא פחות.

לדבריה, "מדובר בפסק דין תקדימי והלכה חשובה, כאשר למעשה נקבע שגם במצב דברים שבו מדובר בצדדים מתוחכמים לחוזה - כגון הבנקים והחברות שהתקשרו עם הבנקים בחוזים ארוכי-טווח - בית המשפט לא רק סיווג את הריבית החריגה שהבנקים ביקשו לגבות כפיצוי מוסכם, אלא גם קבע כי בנסיבות מסוימות ניתן לשנות את גובה הפיצוי המוסכם, במיוחד בחוזים ארוכי-טווח. במצב דברים אחר למעשה הריבית החריגה הייתה נגבית לפרק זמן שהוא לא קצוב, בלתי מוגבל.

"בית המשפט הפחית את הריבית החריגה שהייתה נגבית אחרת על-פי החוזה - וגם נגבתה בפועל על-ידי הבנקים בהתאם להסכמות שגובשו בין הצדדים - וזאת תוך התערבות בדיעבד באומד דעת הצדדים בזמן כריתת ההסכם".

- זה ישנה את היחסים בין בנקים לחברות? ישנה את החוזים הבאים שייחתמו?

"מאחר שפסק הדין מטיל על הבנקים חובה מוגברת להגן על הצד שמתקשר עמם בחוזה, גם אם מדובר במשקיע או לווה מתוחכם, כגון חברה בעלת מודעות פיננסית - ייתכן שתהיה לכך השפעה על היחסים ברמה המסחרית, אבל גם השפעה משפטית על תוכן ההסכמים. ייתכן שמלכתחילה תוקף הריבית החריגה יוקצב בצורה כזו שלא ישאיר מקום לפרשנות בית המשפט או שייקבעו מגבלות מפורשות נוספות".

מעבר לכך, להערכת דוידזון, ההלכה עשויה להשפיע על מערכות יחסים עסקיות מחוץ לעולם הבנקאות. "יכול להיות שלהלכה תהיה השפעת רחב מעבר ליחסים בין הלקוחות והבנקים,

אלא גם במסגרת חוזים אחרים בהם נקבע פיצוי מוסכם. בית המשפט קבע שניתן להתערב בפיצוי מוסכם שסוכם בין הצדדים, גם אם מדובר בשני צדדים חזקים לכאורה - קביעה זו יכולה להשפיע על פיצויים מוסכמים שנקבעו למשל בהסכמים שנחתמו בין שתי חברות, בהם יש ריביות או הצמדה בין שתי חברות.

"אם לוקחים את ההלכה הזאת הלאה, אפשר להחיל אותה על יחסים שהם מעבר לתחום הבנקאות. ההשפעה הישירה של פסק הדין היא כמובן על היחסים בתחום הבנקאות, אך בהחלט לא יהיה מופרך לשמוע כי מסתמכים עליה בבחינת הסכמים שקובעים ריבית והצמדה בין חברות מסחריות במשק או הצמדה של תמורה בחוזים - אז תישאל השאלה אם ההצמדה חיובית או שלילית, והאם כל הפרמטרים נלקחו בחשבון בזמן כריתת החוזה.

"זו למעשה סוג של מהפכה בדיני חוזים, ויהיו תיקים נוספים שבהם יעשו שימוש בהלכה החשובה הזאת. בסופו של דבר ההלכה מטיבה עם הלווים, ולמעשה מקשה על הבנקים ומטילה עליהם את החובה למצוא דרכים יותר מתוחכמות לגבות ריבית חריגה".

עו"ד פיני יניב, שותף במשרד מיתר-ליקווינק, המתמחה בייצוג בנקים בהליכים משפטיים, דווקא לא מתרגש מפסק הדין. לגישתו, לא נקבעה הלכה חדשה, ו"אין בפסק הדין מהפכה או השלכות רחב מיוחדות על עולם הבנקאות".

לדבריו, "נקבע כי לתניה של ריבית פיגורים צריך להתייחס כפיצוי מוסכם, ובנוגע לפיצוי מוסכם ידוע מימים ימימה שבית המשפט יכול להתערב בו, אם הוא מוצא שנקבע פיצוי בלתי סביר. את הסבירות צריך לקבוע לפי הנזק שניתן היה לצפות מראש, ובשביל לדעת מה היו ציפיות הצדדים, צריך לבדוק גם את שיעור ריבית ההפרה שקבעה וגם את משך התקופה שהצדדים יכלו לצפות שלאורכה הריבית הזאת תחול".

במקרה של זאבי, אומר עו"ד יניב, חלו נסיבות מיוחדות בקשר לסבירות הפיצוי, ועל כן בית המשפט התערב בהסכמות בין הצדדים. "פסק הדין נפסק בנסיבות מאוד מיוחדות וקיצוניות, ובית המשפט אמר זאת, ולכן לא ניתן לבוא ולומר באופן קטגורי שנפסקה פה הלכה שכאשר שווי הבטוחה עולה על גובה החוב, אי-אפשר לגבות ריבית פיגורים.

"בית המשפט קובע בסך-הכול שלאור העובדה שמדובר בתקופה ארוכה באופן בלתי סביר, הוא מוכן לבדוק את סבירות הפיצוי, ורק במקרה כזה בכלל יערכו את הבדיקה אם הפיצוי סביר ואם הריבית עומדת ביחס לגובה החוב ולסיכון".

לסיכום, יניב מבהיר כי לגישתו "המפתח פה הן הנסיבות המיוחדות והחריגות, ובנסיבות אחרות לא היה ניתן פסק דין כזה. תיערך בדיקה בנוגע לסבירות הפיצוי - ריבית הפיגורים - רק כאשר מתקיימות נסיבות מאוד מאוד מיוחדות, ולכן אין כאן דרמה או טלטלה בעולם הבנקאות".